

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/2152-

18. april 2024

Representantforslag 132 S (2023-2024) om å styrke yrkesfagopplæringen

Jeg kommenterer med dette representantforslag 132 S (2023-2024) som er stilet til forsknings- og høyere utdanningsminister Oddmund Hoel. Tema for forslaget ligger under mitt ansvarsområde.

Vi trenger flere dyktige og dedikerte fagarbeidere. De skal være med å løse de store samfunnsutfordringene som ligger foran oss. Derfor må vi legge til rette for at flere søker seg til yrkesfagene og faktisk gjennomfører opplæringen. Jeg er enig med forslagsstillerne om at det er viktig å satse på tiltak som kan øke gjennomføringen i yrkesfagopplæringen.

Vi har fortsatt utfordringer, men jeg vil starte med å vise til at det også skjer mye positivt. Denne regjeringen har gjennomført et kraftig løft for yrkesfagene og det ser vi resultater av nå. I år er det rekordmange som søker seg til yrkesfag. 53 prosent av de som har søkt til vg1 ønsker å gå på yrkesfag, den høyeste andelen siden 2012. Det er også rekordmange som oppnår et fag- eller svennebrev. Hele 30 200 oppnådde et fag- eller svennebrev i perioden 2022-2023, en økning på 1200 fra året før. De siste ti årene har det også vært en kraftig økning i andelen som fullfører blant elever som starter på yrkesfag.

Vi vet at en læreplass er viktig for at flere til slutt sitter med et fagbrev i hånden. Den nye opplæringsloven innebærer historiske endringer i retten til videregående opplæring. Vi innfører blant annet en fullføringsrett, som vil bidra til at flere fullfører og oppnår studie- eller yrkeskompetanse. Vi innfører også en rett til å ta et nytt fagbrev, selv om du har ett fra før.

Selv om søkere etter den nye opplæringsloven ikke vil ha en absolutt rett til læreplass, har søkeren rett til et annet opplæringstilbud på videregående trinn 3 som er bygget på det

programområdet han eller hun har gjennomført på videregående trinn 2. Sammen med fullføringsretten sikrer dette at søkerne kan fullføre et fag- og svennebrev.

Det er fylkeskommunene som har ansvaret for planleggingen og dimensjoneringen av det videregående opplæringstilbudet. I ny opplæringslov er det understreket at fylkeskommunene skal legge stor vekt på samfunnets behov for kompetanse i dimensjoneringen av opplæringstilbudet. Fylkeskommunen skal legge avgjørende vekt på den faglige vurderingen fra yrkesopplæringsnemndene. Jeg mener derfor at forslaget om å styrke yrkesopplæringsnemndenes rolle allerede er ivarettatt.

Det er imidlertid ikke nok å bare vedta lover. Jeg vil understreke at det er avgjørende at vi også støtter opp om og legger til rette for at fylkeskommunene og skolene klarer å realisere intensjonene bak loven. Det er fylkeskommunene som har ansvaret for å ivareta rettighetene elever og lærlinger har etter loven. Innenfor de rammene som fylkeskommunene har fått må de selv prioritere ressursinnsatsen. Dette er fylkeskommunene godt egnet til selv å vurdere og prioritere, og det foreligger derfor ingen planer om å innføre en nasjonal ressursnorm for yrkesfaglig opplæring.

Fylkeskommunen har stort handlingsrom til å bruke andre opplæringsmodeller enn den tradisjonelle 2+2 modellen. Fylkeskommunene kan for eksempel bruke vekslingsmodeller slik at elever kan få mer tid i bedrift tidligere i utdanningsløpet. For at flere skal fullføre er det viktig at denne fleksibiliteten i regelverket utnyttes på en hensiktsmessig måte som gir best mulig opplæring til den enkelte, og jeg syns derfor det er bra at fylkeskommunene vurderer og iverksetter slike initiativ ut fra lokale behov og prioriteringer.

I 2023 var det i underkant av 6000 søkere som ikke fikk læreplass. Derfor har denne regjeringen satset betydelig på at flere skal få og bli kvalifisert til en læreplass. For 2022 ble det bevilget til sammen 370 mill. kroner til formidling og kvalifisering til læreplasser i videregående opplæring, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2021–2022) og Innst. 12 S (2021–2022). Disse midlene har økt hvert år og i 2024 er det bevilget 485 millioner kroner. Formålet med tilskuddet er å øke fullføringen i fag- og yrkesopplæringen for elever, lærlinger og lære kandidater.

Midlene skal brukes til å forbedre opplæringen frem til læreplass og for å forsterke oppfølgingen av elevene ute i bedrift. Målgruppen er både elever som allerede fra vg1 har en risiko for ikke å få læreplass, og elever som er i vg3 i skole og som trenger læreplass. Satsingen følger opp den nye Samfunnskontrakten for flere læreplasser (2022–2026), som har som mål at alle elever som er formelt kvalifisert, skal få læreplass.

I tillegg vil jeg vise til at både borteboerstipendiet og utstyrsstipendiet for elever på fag- og yrkesopplæring har økt det siste året. Samlet viser dette at regjeringen prioriterer betydelige økonomiske midler for å styrke fag- og yrkesopplæringen.

Regjeringen har understreket viktigheten av offentlige anskaffelser i arbeidet for å motvirke sosial dumping, useriøsitet og arbeidslivskriminalitet. Det fremheves i Hurdalsplattformen at regjeringen vil «utarbeide en Norgesmodell med nasjonale seriøsitetskrav for alle offentlige anskaffelser». I den forbindelse har Kunnskapsdepartementet sendt ut et høringsforslag til endringer i forskriften om plikt til å stille krav om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter. Målet med endringen er blant annet å sikre at flere får læreplasser. Høringsfristen for forslaget gikk ut i november 2023 og departementet vurderer nå høringsinnspillene.

Jeg støtter målet om at offentlig sektor må ta inn flere lærlinger, og mener at dette arbeidet må prioriteres i kommuner og offentlige virksomheter. Kommuner og statlige etater er selv ansvarlige for å vurdere hvor mange lærlinger og i hvilke fag de har mulighet til å tilsette lærlinger i. Flere kommuner har selv tatt initiativ til lokale krav til egne virksomheter. Det er bra. Det er per nå ikke aktuelt å innføre et nasjonalt krav om bruk av lærlinger i offentlig sektor, tilsvarende lærlingklausulen.

Opplæringsloven stiller i dag krav om at lærebedrifter skal ha en eller flere faglig kvalifiserte personer som har ansvaret for opplæringen, og en eller flere instruktører som gir opplæring. Det finnes om lag 180 ulike fag og det vil kunne være vanskelig å regulere kompetansekrav til veiledere i lærebedriften. Slike krav vil fort kunne bli veldig generelle og dermed ha liten reell effekt. Jeg mener det er lærebedriftene selv som må vurdere hvilken instruktør som er best egnet og kvalifisert til å gi lærlingen et godt opplæringstilbud i tråd med læreplanens mål. Jeg mener at det dermed ikke er formålstjenlig å regulere kompetansekrav for veiledere i bedrift.

Yrkesfaglærere, instruktører og faglige ledere som gir opplæring i bedrift er ellers omfattet av de statlige tilskuddsordningene for kompetanseutvikling i fag- og yrkesopplæringen. Gjennom denne ordningen kan fylkeskommunene selv prioritere og planlegge kompetanseutvikling ut fra de lokale behovene til skoler og lærebedrifter. Utdanningsdirektoratet forvalter også en egen videreutdanningsordning for yrkesfaglærere med en egen stipendordning.

Jeg er enig med forslagsstillerne om at yrkesfaglig fordypning (YFF) er et viktig fag. Formålet med YFF er å gjøre det mulig å veksle mellom læringsarenaer og gi elevene mulighet til å oppleve realistiske arbeidssituasjoner i læringsarbeidet. YFF skal gi elevene et godt grunnlag for å velge lærefag og en mulighet for å knytte kontakt med mulige lærebedrifter. YFF er derfor en viktig forutsetning for at lærlinger skal få lærekontrakt og gjennomføre med fag- og svennebrev.

Det er snart 20 år siden innføringen av faget YFF. I løpet av den tiden har det skjedd noen endringer i forskriften. I 2016 ble navnet endret, og formålet ble blant annet endret for å tydeliggjøre at mer av opplæringen bør foregå i bedrift. I 2021 ble forskriften endret for å tilpasses Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledningsmateriell som blant annet tydeliggjør roller og ansvar, og eksempler på samarbeidsavtaler mellom skole og bedrift.

Forslagsstillerne viser til Utdanningsforbundets bekymring om at YFF ikke virker etter hensikten og blir konsekvent nedprioritert. Jeg tar denne bekymringen på alvor og ønsker å skaffe meg mer kunnskap om utfordringene faget har. Før vi eventuelt starter med å vurdere endringer i forskriften ønsker jeg meg et bedre kunnskapsgrunnlag. Jeg kommer derfor til å be Utdanningsdirektoratet om en vurdering av YFF-faget og i hvor stor grad det er behov for å gjøre endringer for å sikre kvalitet i opplæringen og ivaretagelse av elevenes rettigheter.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur